

“Ka-” Fiiline Gelen Üçüncü Sesin Anlam Özellikleri¹

Yusuf AVCI²

Enes YAŞAR³

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türkçedeki ek kök ilişkisini anlam merkezli yaklaşım bağlamında ele alarak “ka-” fiiline gelen üçüncü seslerin anlam özelliklerini tespit etmektir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle yapılmıştır. Araştırmanın verileri tarama yöntemiyle toplanmış olup karşılaştırma yoluyla sonuçlar elde edilmiştir. Araştırmada ele alınan örnekler, türetilen kelimelerin düşünce sistemindeki öncelik-sonralık ilişkilerini, yapım eklerinin dil mantığı içerisindeki yerini ve “ka-” fiiline gelen üçüncü ses örneklerinin anlam özelliklerini inceler. Bu çerçevede “birleştirmek ve bir araya getirmek” anlamına gelen “ka-” fiilinin aldığı üçüncü seslerle birlikte anlamının da değiştiği görülür. “ka-” fiiline gelen “b” sesi kelimeye bir şeyin içinde bir araya gelme, bir şeyin içinde karışma manası verirken, “l” sesi bir durumdan harekete geçerek yapma veya hareket halini gerçekleştirme ve yapma anlamı taşımaktadır. “t” sesi kelimeye üst üste birikmek ve tabakalaşmak manası verirken “p” sesi geldiğinde bir şeyin ya da bir yerin içinde bir araya gelme anlamı taşımaktadır. “r” sesi bir nesnenin farklı bir nesneyle karışması, harmanlanması anlamına gelirken “s” sesi farklı parçacıkların bir bütün halini ifade etmesi anlamını vermektedir. “y” sesi yavaş ve sakin bir durumdan şiddetlenerek değişen bir duruma geçme anlamı taşıırken “ç” sesi bulunulan yerden bazı aşamaların art arda gelmesiyle uzaklaşma anlamına gelmektedir. Sonuç olarak kelime türetimlerinde tarihi bir anlam zemini üzerine yerleştirilen üçüncü seslerin kullanım alanları ve köke hangi amaçla birleştirildiklerinin önemi kelime türetimi ve dil incelemeleri için üst seviyededir.

Anahtar kelimeler: Anlam, yaklaşım, üçüncü ses, fiil kökleri, ek kök ilişkisi.

Characteristics of The Following Third Sounds to The Preceding Verb “Ka-”

Abstract

The aim of this research is to determine the meaning characteristics of the following third sounds to the preceding verb “ka-” by considering the suffix-root relation in Turkish through the meaning based approach. The research was carried out by a case study design of qualitative research methods. The data of the study were gathered by scanning method and the results were obtained by compare and comparison. In this study, the analyzed examples show prior- subsequent relations, the place of the derivations in language philosophy and the meaning characteristics of the sounds added to the verb “ka-”. Within this frame, the meaning of “ka-”, which means “to unite and assemble” differs in accordance with the following third sounds. While the verb “ka” followed by the sound “b” means coming together in one thing, the sound “l” added to ‘ka’ means making and carrying out the state of motion. If the verb ‘ka’ is followed by the sound “t” it means ‘accumulating in one thing or another’ when it is followed by the sound “p”, it means coming to the point of accumulating and stratifying. If it is followed by the sound “r” means mixing an object with a different object, blending, the following

¹ Bu çalışma 27-29.4.2017 tarihlerinde Çanakkale’de düzenlenen VII. Uluslararası Eğitimde Araştırmalar Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur).

² Doç. Dr., Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, yavci@comu.edu.tr.

³ Arş. Gör., Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, enesyasar@comu.edu.tr [Makale kayıt tarihi: 25.5.2017-kabul tarihi: 11.10.2017]; DOI: 10.29000/rumelide.347545

sound “s” means that different particles express a whole state. While the verb “ka” followed by the sound “y” means a change from a slow and calm to an extreme state, it means to move away from a place when it is followed by the sound “ç”. As a result, usages of third sounds in word derivation and historical meaning of words are important for word derivation and language studies.

Keywords: Meaning, approach, third sound, verb roots, root-suffix relation.

Giriş

Türkçe, ekler üzerine kurulmuş bir dildir. Yeni kelime oluşumları ve anlamlı şekilde türetmeler bu ekler kullanılarak yapılır. Türk dili üzerine yapılan araştırmalar ise genellikle bu eklerin yapısı esasına göre oluşturulur. Yani ekler yalnızca eklendiği yapının isim ya da fiil olmasına ve türemiş kelimenin isim veya fiil olmasına göre sınıflandırılır (Avcı, 2008, 458). Dolayısıyla bu çalışmaları yapan araştırmacılar da yapım eklerini, eklerin cümle içerisinde kelimeye kattığı anlam özelliğine göre gruplandırmamış ve anlam merkezli olarak incelememiş olurlar (Avcı, 2008, 458). Bu da yapım eklerini sınıflandırırken düşünce derinliklerinde öncelik-sonralık durumlarını belirli bir anlam dairesi içinde nüanslar, renkler kazanmasına engel olur (Avcı, 2008, 458). Ancak kelime türetimi yapılırken kelimelerin yalnızca sözcük içerisindeki özelliklerine değil aynı zamanda söz dizimsel yapısı içerisinde diğer sözcüklerle olan ilişkilerine de dikkat edilmelidir (Büyükkantarcioglu, 2001). Ayrıca doğru bir şekilde türetim yapılabilmesi için yer adları yapanlar; “-lak” (avlak, otlak), “-mak” (kaymak, alet adı yapanlar; “-gı” (sargı, çalgı), “ak/ek” (orak, kapak) ve meslek adı yapanlar; “-men” (öğretmen), “-gıç” (yargıç) gibi anlam merkezli yaklaşımlar da göz önünde bulundurulmalıdır (Avcı, 2008, 453-454). Çünkü dil bilgisindeki bu yapı çözümlenmeleri, yalnızca şekil yönleriyle ele alınması bakımından yeterli değildir. Nitekim “kelime türetmek, mekanik olarak köklere birtakım ekler getirmek olmadığından dilin kendi kuralları içindeki doğal işleyişini, eğilimlerini kavramadan dilin gramerine uygun, yapı ve anlam bakımından doğru kelimeler yapılamaz” (Bulak, 2013: 72). Dolayısıyla anlam, merkeze alındığında kelimelerin kavram derinliklerinde öncelik sonralık mefhumları ortaya çıkar. Bu da temel birimin ekler yerine cümlelere geçmesine sebep olur (Avcı, 2008, 458). Çünkü “Türkçe eklerden oluşmuş bir dil olmasına rağmen, dildeki bütün yapıları belirleyen esas unsur cümledir” (Avcı, 2008, 458). Emre (1942, 33)'nin de ifade ettiği gibi “insanların dillenişi eski bir haykırılmalar ve işaretleşmeler sistemi üzerine kurulmuştur. Dil işaretlen, genel olarak kabul olunduğuna göre ta başlangıçta, kelime değil cümle değerinde idi. Dillenişin ilk safhasında olduğu gibi bugün de kelimelerle değil, cümlelerle konuşuruz.” Ayrıca Fitrat da dili, zihin ve iletişim boyutuyla şu şekilde alır; Düşünce> anlam cümle> kelime = Lisan - kelime > cümle > anlam > düşünce (Fitrat,1927). Bu anlayışa göre zihin değişik aşamalardaki düzenlemelerden oluşur ve temel birim iletişim kurma süreciyle birlikte cümle üzerinden gider (Avcı, 2008, 458).

Zihin aşamasının ardından iletişim aşamasında ise ilk olarak belirli özelliğe sahip seslerin bir araya gelmesiyle “kelimeler oluşur. Ardından belirli kurallar içinde anlamlı şekillerden oluşan bir düşünce sisteminin ürünü olan cümleler oluşur. Bu şekilde belirli bir diziliş sistemiyle oluşan cümleler Türkçenin bütün özelliklerini üzerinde taşır. Bu anlamlı diziliş bir düşünce yüküne sahiptir” (Avcı,

2008, 458). Örneğin “*Ayrıca taşçı tutup boşuna verme!* (Y.Ö.20)”⁴ cümlesinde anlam merkezli yaklaşıma göre meslek ismi yapan “-cı” eki, türettiği kelimeyle birlikte vurguyu üzerine almaktadır. Yine benzer şekilde “*Kursağımıza iki kaşıcık yağ girsin.* (Y.Ö.21)”⁵ cümlesinde de anlam merkezli yaklaşıma göre küçültme kavramı ifade eden “-cık” eki, cümle içerisindeki vurguyu üzerine alır.

Yukarıda da bahsedildiği gibi anlam ve cümle zemini üzerinde kurulan yapılar, kelimelere öncelikli olarak anlam merkezli yaklaşarak farklı bir boyut kazandırır. Dolayısıyla bu çalışmada anlam merkezli bakış açısından yararlanılarak Türkçe kelimeleri oluşturan eklerin, anlam özellikleri bakımından ayrıca bir sınıflandırması yapılabilir.

Kelime tek başına kullanılan manalı ses veya ses topluluklarından oluşan, kök halinde ya da kök ve eklerin birleşmesinden meydana gelen dil birlikleridir (Ergin, 2000, 106). Bir kök bir ses ya da ses topluluğu halinde bulunur ve tek sesler ancak vokal olabilirler (Ergin, 2000, 106). Bu çerçevede Türkçe, ekler üzerine kurulmuş bir dildir. Yeni kelime oluşumları ve anlamlı şekilde türetmeler bu ekler kullanılarak yapılır. “*Gelişigüzel kök ve gövdelere gelişigüzel eklerin getirilmesi suretiyle olmaz*” (Ergin 2000, 148).

Anlam merkezli düşünce anlayışına göre tek ünlüden ibaret olan fiillere ön ek getirildiğinde bu kök fiiller farklı bir anlam ifade etmeye başlar. Bilindiği üzere ön ekler kendi başına belirli bir anlama sahip olan ve aynı zamanda başka bir kelimenin önüne getirildiğinde ona yeni anlamlar kazandıran eklerdir (Şahin, 2006: 66). Dolayısıyla tek ünlüden oluşan fiillere ön ek getirildiğinde kelimenin yeni anlamlar kazandığı görülür. Hacıeminoğlu’na (1991, 19) göre “a-” fiili tek başına "ayırarak" manasını veren bir kök iken, ön ek olarak “k-” sesi getirildiğinde “ka-” fiilini oluşturur ve kökeniyle zıt bir mana ifade etmeye başlar. Bu bağlamda “a-” fiilindeki “ayırarak ve farklı yöne gitmek” manası, “birleştirmek ve bir araya getirmek” anlamına dönüşmüş olur (Hacıeminoğlu, 1991, 27). Yani “a-” sesinin önüne gelen “k-” sesi, bir ön ek vazifesi yaparak kelimeye yeni bir anlam kazandırmış olur. Eski Türkçe dönemi kelimeleri dikkate alındığında da bu ilişkiyi görmek mümkündür. Nitekim “kabış: kavuşmak, kamağ: bütün, hepsi, kapuğ: kapı, kalıng: mal, servet, kamşag: karışık, kazgan: kazanmak” (Ergin, 2008, 94-98), “kapu: kapı, karşula: karşıla, katı: sert, şiddetli, kavza: kavramak, kayu: tasa, endişe” (Dilçin, 1991, 618- 620), “kargu: karışık, kat: huzur, kapak: göz kapağı” (Toparlı ve Argunşah, 2008; 228), “kan: bir şeyin kaynağı, kaş: bir cins dokuma, katar: dizi, sıra” (Karahana, 1994:376-337), “kakır: boğazı güçlü bir şekilde temizleme, kapuş: yağma, kaznak: hazine, katıgılan: katlanmak” (Arat,1979: 214-230), “kabar: kabarmak, kaçut: savaşta bir araya gelip çarpışma, kaftıç: kızdırmak, karga: lanet etmek” (Atalay, 1986:243-268), “kakız: cesur, kalıtmak: sıçratmak, karım: çukur, yalak, kaşak: kamaş, saz, kavuk: kabarcık” (Caferoğlu,1968, 162-172) gibi kelimeler, “ka-” fiilinin “birleştirmek, bir araya getirmek” anlamlarını Eski Türkçe dönemine ait metinlere kadar götürülebileceğini işaret etmektedir. Ayrıca Çağdaş Türkçe dönemindeki şu kelimeler de “ka-” fiilindeki “bir araya getirmek/gelmek, birleşmek” gibi anlamlarıyla inceleme tezini

⁴ Y.Ö: Yılanların Öcü, 1979.

⁵ Y.Ö: Yılanların Öcü, 1979.

güçlendirmektedir; “kabırılıt: ezmek, kadik: şüphe, kakkıla: sık sık vurmak, kağıra: çınlamak, kapta: çuvallara dökmek” (Yuhadin, 1988: 377-401), “kabza: tutma yeri, kaba: üst giyim, kabarma: kabarık olma, kavat: kat kat, kaynama: girdap, kaynamak” (Komisyon: 1981), kabat kabat: kat kat, kabayak: kaba tepe, kazıv: kazmak, kayta: yeniden tekrar” (Komisyon,1993), “kabalın: telaş etme, kabatla: pekiştirme, yineleme, kazna: hazine” (Açıkgöz, 1997: 125-130).

Bir başka örnekle bu anlayış güçlendirilecek olursa “a-” fiil kökünden “ka-” fiiline, oradan da “karmak” fiiline gidilebilir. Necmettin Hacıeminoğlu’na (1991, 20) göre “a-” fiilinin manası “ayırarak” anlamına gelmektedir. Bu kök fiile “r-” sesi getirildiğinde ise meydana gelen “ar-” fiili, “doğru yoldan ayrılmak ve ayırarak” olarak anlam kazanır. Dolayısıyla kök fiile gelen sesler, anlamı pekiştirmekle beraber daha da kuvvetlendirerek belirginleştirme görevini üstlenmiş olur. Ancak kök fiile gelen sesler, ön ek şeklinde getirildiğinde kök fiildeki anlam değişikliğe uğrar. Örneğin “k-” sesi, “ar-” fiiline ön ek olarak getirildiğinde ilk anlamının aksine “bir araya gelmek, karıştırmak” manasını kazanır. Bilindiği üzere “karmak” fiili farklı nesnelere ya da maddelerin bir araya getirilmesi demektir. Dolayısıyla fiillere gelen ön ekler, manaya farklı bir anlam özelliği katmaktadır. Yine aynı şekilde Hatipoğlu (1981:9) sözcüğün başında türeyen ön seslerin var olduğunu ve bu ön seslerin sözcüğün kökenini değiştirdiği gibi bütünü de etkilediğini ifade ederek bu anlayışı desteklemektedir.

Türk Dil Kurumunun ilk kurulduğu yıllarda da ön ek anlayışını destekleyen çalışmalar yapılmıştır. Bilim adamlarının bazıları “aşmak, taşmak, şaşmak”; “olmak, solmak, dolmak”; “ermek, sermek, vermek” gibi kelimeleri örnek göstererek bu anlayışı güçlendirecek yaklaşımlarda bulunurlar. (Şahin, 2006: 73). Bunlar “aç, kaç, saç”; “ır, kır, sır, yırt,” gibi örneklerle de zenginleştirilebilirler. Yine “a-” fiilinin önüne “k-” ünsüzünden başka ünsüzler getirilerek yeni kelimeler oluştuğu görülebilir. “sa-: saymak, söylemek, ba- : bağlamak, baş: baş, tam: dam, çatı, tamar: damar, sab: söz, ya-: yakmak”.

Yukarıda da görüldüğü üzere bir kelimenin türetim görevini yerine getirebilmesi için anlam merkezli bir zemine oturması gerekmektedir (Avcı, 2008, 458). Nitekim kelime türetmek için yalnızca şekil olarak ele alınan yaklaşım tarzları yetersiz kaldığı hatta ses, şekil ve mana bakımından dil kurallarına aykırı olan kelimeler meydana getirdiği görülür (Timurtaş, 1996: 73). Örneğin “-sal, -sel”, “-al, -el, -l”; “-av, -ev, -v”, “-ey”, “-gür”, “-gar” ekleri, Türkiye Türkçesinde mevcut olmamasına rağmen yalnızca şekil bakımından ele alınması nedeniyle dil yapısına uymayan bir biçimde türetilmeye çalışılması bu eksikliğin bir göstergesidir (Timurtaş, 1996: 331). Korkmaz’a (1995:133) göre de bu durum, küçük ses ayrılıklarından ibaret sanılarak önemsizleştirilmeye çalışılmasına rağmen kelimeleri oluşturan öğelerin yapısını ve Türkçenin söz türetme kurallarını etkilediğinden bu duruma dikkat edilmesi gerekir. Görüldüğü üzere ön yapısı çerçevesinde değerlendirilen yanlış eklerle türetilmiş kelime örnekleri de bulunmaktadır. Bu nedenle Vardar kelime kökenlerinin bir dereceye kadar önemli olduğunu asıl unsurun günlük kullanıştaki kavramları karşılaması gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir: “*Bildirilişimi kolaylaştırmaya, toplumun çeşitli dilsel gereksinimlerini karşılamaya dönük etkinlikler arasında dil düzenleme ve düzeltim çalışmaları, özellikle de dilin sözlüksel kesimini yenileme, arttırma ve*

varsıllaştırma girişimleri, yazıya ve yazıma ilişkin yalınlaştırma ya da dizge değiştirme çabaları önemli yer tutar. Bundan ötürü de ister dile, ister yazıya ilişkin önlemler söz konusu olsun bunlar yalnızca dilbilimsel bir uygulama olarak ele alınamaz; toplum bilim gibi dalları, toplumsal bilim ya da toplum dil bilim gibi karma nitelikli araştırma alanlarını da yakından ilgilendirir" (Vardar, 1982: 118). Dolayısıyla yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere yanlış ek kullanımları dilde birtakım bozulmalara neden olmaktadır. Ancak canlı ek anlam havuzları aracılığıyla dilin özüne uygun ve dil bilgisi kuralları çerçevesinde yeni kelimelerin türetilmesi dilin canlı olma özelliğini arttırmaktadır. Bu değişimde değerlendirilecek olursa yalnızca şekil bakımı gözetilerek yapılan türetmeler ne yazık ki yabancı birtakım eklerin dile girmesine ve Türkçe olan bazı ek ve köklerin kullanım alanının daralmasına ve işlekliliğinin azalmasına sebep olur. Her ekin belli başlı ölçüsü olduğu için bu ölçünün belirlenmesinde yanılmamalı ve dilin imkân tanıdığı ölçüden uzaklaşılmalıdır (Cevat, 1933: 20). Bu sebeple dilde uydurmacılık anlayışına engel olabilmek adına kelime türetimleri, anlam merkezli bir yaklaşımla yani eklerin cümle içerisindeki kelimeye kattığı anlam yönüyle incelenmesi gerekir. Ancak anlam merkezli yaklaşımlarda dilin ek kök ilişkisindeki üçüncü ses özelliklerini daha belirgin kılmak adına konu sınırlandırılarak şimdilik "ka-" fiili ve "ka-" fiiline gelen üçüncü sesler üzerinde durulacaktır.

"-a" kök fiiline ön ek olarak "-k-" sesinin seçilme sebebi, hem fiilden hem de isimden aynı mahiyette fiiller türeterek dikkat çekici bir hususiyette olması ve kullanılış itibariyle istisna sayılabilecek eklerden birisi olmasıdır (Hacıeminoğlu, 1991, 49). Görüldüğü üzere araştırmacılar, eski metinlerde de yaygın bir şekilde kullanılan "-k-" sesinin zengin bir işleve sahip olduğunu işaret etmektedirler. Dolayısıyla bu çalışmada, diğer eklerin de bu şekildeki işlev özellikleri göz önünde bulundurularak konu sınırlandırılacak ve "ka-" fiili üzerinde incelemelerde bulunulacaktır. Ayrıca anlam merkezli kelime türetme yollarındaki anlam farklılaşmalarının en geniş biçimi iki sesli "ünsüz ve ünlü" den oluşan yapılar üzerinde görülebildiği için anlam merkezli kelime türetimleri "ka-" fiiline gelen üçüncü seslerdeki yapım eklerinde incelenecektir.

Çalışmada incelenecek örnekler, türetilen kelimelerin düşünce derinliklerindeki öncelik-sonralık ilişkilerini, yapım eklerinin dil mantığı içerisindeki yerini ve bu dil mantığı içerisinde Türkçede ön eklerin var olduğunu "-a" fiil köküne gelen "k-" sesi ve "ka-" fiiline gelen üçüncü ses örnekleriyle gösterilmiş olacaktır. Ancak "ka-" fiilinin üçüncü sese etkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikli olarak araştırmacıların "-k-" eki hakkındaki görüşleri üzerine de kısaca bir değinilmesi gerekmektedir. Ergin'e (2000, 167) göre "-k" isimden isim yapma eki olarak kullanıldığında pek de işlek olmayan bir ektir. Ancak fiilden isim yapma eki olarak kullanıldığında eskiden beri çok işlek bir ek olduğu ve bu ekle yapılan isimlerin genellikle fiilin gösterdiği harekete uğramış olduğu bilinmektedir (Ergin, 2000, 188). Hatipoğlu (1981: 78) "-k" ekinin genellikle eylem kök ve gövdesinden isim soylu sözcükler kurduğu kanaatinde. Ayrıca bu ekin metinlerde çok kullanıldığını ve fiilden sıfat, mücerret isimler, alet ve eşya adı yaptığını ifade etmektedir (Hacıeminoğlu, 1968, 41). Korkmaz (2003, 84) ise bu ekin yine aynı şekilde geçişli ve geçişsiz fiillere gelerek sıfat ve adlar türeten çok işlek bir ek olduğunu ifade eder.

"-k-" eki, fiilden fiil yapma eki olarak kullanıldığında işlek olmayan bir ek olarak kalır ve unutulduğu ifade edilir (Ergin, 2000, 215). Ancak ek, Eski Anadolu Türkçesinde "duruk, sürük, doluk" gibi az da olsa bir örnekle devam etmektedir (Ergin, 2000, 215). Korkmaz (2003, 127) bu ekin "tek heceli fiil köklerinden anlamı pekiştirilmiş "olma filler" türettiğini ifade eder. Ek, isimden fiil yapma eki olarak kullanıldığında ise işleklik sahası geniş olmayan bir ektir (Ergin, 2000, 183). Eski Türkçede örnekleri daha çok olmasına rağmen günümüzde *acık, gecik, birik* ve *gözük* gibi az sayıdaki örneklerde görülmektedir (Ergin, 2000, 183). Kısaca değinilen bu görüşlerin ardından "ka-" fiili üzerine gelerek üçüncü ses olan yapım eklerinin oluşturduğu anlamlar ve "yapım eklerinin eklendikleri kelimelere kattıkları anlamlar, yani anlam merkezli yaklaşımla sınıflandırması" (Avcı, 2008, 462-473) şöyledir;

(B)

kab (TTAS): Bulaşık. "1.Yiyecek veya içeceklerle kirletilmiş mutfak eşyası veya kap kaçak 2. Kirli."

kab (TTAS): Lağım. "1. Bir yerleşim merkezinde pis suların akıp gitmesi için yer altında açılmış kanal, geriz. 2. tar. Düşmanın kale duvarlarını yıkmak veya düşman ordugâhına zarar vermek amacıyla, düşman siperlerine doğru yer altından açılan dar yol."

kab (TS): Kap. "1. İçi gaz, sıvı veya katı herhangi bir maddeyi alabilen oyuk nesne. 2. Kap kaçak. 3. Türü şeylerin taşınması veya saklanması için kullanılan torba, kılıf, çanta, sepet, sandık." (TDK, 2017).

Kab kelimesindeki üçüncü ses olan "b" sesi, anlama bir şeyin içinde birikerek oluşan birleşme ifadesi katmaktadır. "Lağım" ve "kap kaçak" anlamlarına bakıldığında bir şeyin içinde farklı maddelerin bir araya gelmesi ve orada birleşmesi anlamı ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla "b" sesinin, anlama; içinde birikinti oluşan boşluk/oyuk manası kattığı söylenebilir.

"B" Anlam Merkezli Yaklaşım: Yapılmış olan, sonucu veya işin ürünü anlatan, fiilin gösterdiği harekete uğramış nesne isimleri yapanlar listesindedir. "Bulaşık" anlamı ele alındığında yenilen yemeğin ardından tabakta kalan kire bulaşık adı verilmektedir. Bu da yapılmış olan işin ürünü(kiri) olarak nitelendirilebilir. "Lağım" manası da yine aynı şekilde anlam havuzunda hem "bir işin sonucu olan ürün" hem de "yer ismi yapanlar" listesinde yer alır. Çünkü lağım hem bir işin sonucu olan şey hem de bir yer/mekân bildirmektedir.

(C)

kac (TTAS): 1. Çelik parçası vurulduğunda ateş çıkaran sert taş, çakmaktaşı. 2. Topraktan sıyrılarak dışarı çıkmış şerit biçiminde uzanan taş çıkıntıları.

kac (TTAS): Tadı buruk ve nahoş, ekşimsi "1.Tadı ekşiyi andıran, ekşimtrak." (TDK,2017).

"c" sesi, kelimeye birbirinden mesafe olarak uzakta olan maddelerin birbirine yakınlaşıp uzaklaşması anlamını katar. "Topraktan sıyrılarak dışarı çıkmış olan taş çıkıntısı" manasına bakıldığında da iki şeyin birbirinden mesafe olarak uzaklaştığı anlamı görülmektedir.

"C" Anlam Merkezli Yaklaşım: Bir alet adı yaptığını söyleyebiliriz. Yukarıda görüldüğü üzere "c" sesi oluşturduğu taş manasıyla bir alet olarak kullanılabilir.

(Ç)

kaç (GTS): Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı.

kaç (TTAS): Sonbahar "1. Kuzey yarım kürede eylül, ekim ve kasım aylarını içine alan süre, güz, hazan.2 Yaşlılık dönemi."

kaç (TTAS): Kaçış, kaçma, kaçınma "1.Yarışan bir koşucunun veya bir kümenin diğer yarışçıları hızla geçmesi."

kaç (TS): Arka, son "1. Bir şeyin temel tutulan yüzünün tam ters yanı, ön karşıtı. 2. Geri kalan bölüm." (TDK,2017).

"ç" sesi, bulunulan yerden bazı aşamaların art arda gelmesiyle uzaklaşma anlamı katmaktadır. "Sonbahar" ve "arka" anlamları dikkate alındığında başlanılan bir şeyin merhalelerden geçerek birikmesi ve sona ulaşılması manası ortaya çıkmaktadır. Örneğin sonbaharın gelmesi için birkaç mevsimin geçmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu durum, zamanın birleştiriciliği şeklinde yorumlanabilir. Aynı şekilde "arka ve son" manaları da kalabalığın arkası ya da sonu olarak düşünüldüğünde bir birliktelik söz konusudur.

"Ç" Anlam Merkezli Yaklaşım: Yer ve mekân adı yapanlar listesindedir. "Arka, son ve sonbahar" anlamlarına bakıldığında anlamın yer ve mekân ismi kazandığı görülmektedir. Nitekim bir sıranın sonu ya da bir yerin arkası, yer ismini işaret etmektedir.

(Ğ)

kağ (TTAS): Ekin arasında biten yaban otlar. Dağ yamaçlarındaki ince çayırılık yer "1. Üzerinde gür ot biten düz ve nemli yer."

kağ (TTAS): Dağ yamacı "1. Dağın veya tepenin herhangi bir yanı."

kağ (TTAS): Tarlayı otlardan temizleme "1. Çapa işi."

kağ (TTAS): Meyve kurusu. "1.Meyvelerin kurutulmuş hali."

kağ (TTAS): Toprağı gübre ile kabartmak "1. Toprağı kazıp kaldırma, düzeltme." (TDK,2017).

"ğ" sesi, fiile farklı maddelerin bir bütün oluşturması anlamı katmaktadır. "Ekin arasında biten yabancı otları", "yamaç üzerinde çıkan otlar" ve "toprağı gübre ile kabartma" manaları dikkate alındığında iki farklı unsurun bir yüzeyde bütün oluşturduğu anlamı görülmektedir.

"Ğ" Anlam Merkezli Yaklaşım: Yiyecek, içecek adı türetenler listesindedir. Kelimenin "meyve kurusu" anlamına bakıldığında bir yiyecek ismi verdiği görülmektedir.

(K)

kak (GTS): Meyve kurusu. "1.Meyvelerin kurutulmuş hali."

kak (TTAS): Dağ ve kayalardaki oyuklarda bulunan su birikintisi "1. Bir yerde kendi kendine birikmiş olan şey."

kak (TTAS): El ya da ayak parmaklarının esnekliğini kaybetmiş, içeriye doğru kıvrık durumu.

kak (TTAS): 1. Mısır unundan yapılan bir çeşit tatlı. 2. Un, yağ, yumurta ile yapılan yiyecek. 3. İncir reçeli "Şekerle veya şekerli şeylerle yapılan yiyecek."

kak (TS): Kırılarda içine su biriken çukur "1. Çevresine göre aşağı çökmüş olan yer."

kak (TTAS): Hoşaf. Elma, armut vb. meyve kurusu "1. Bütün veya dilimler hâlindeki kuru meyvenin şekerli suyla kaynatılmasıyla yapılan bir tür tatlı." (TDK,2017).

"k" sesi, "ka-" fiiline bir şeyin içerisinde karışma manası vermektedir. "Un, yağ, yumurta ile yapılan yiyecek" manası dikkate alındığında farklı özellikler taşıyan ürünlerin birleşerek yeni bir şey oluşturma anlamı kazandığı görülmektedir. "Dağ ve kayalardaki oyuklarda bulunan su birikintisi" manasıyla da bir derinlik içerisinde farklı noktalardan gelen suyun bir noktada birleşmesi ve bir araya gelmesi anlamı vardır. Dolayısıyla anlamın farklı maddelerin bir noktada ya da derinlikte birleşmesi olduğu söylenebilir.

"kak-" fiili, "kakmak" olarak değerlendirildiğinde elin kakılı kalması örneği verebilir. Elin incinerek kolda bir iç içe geçme durumu olması yine aynı anlamı ifade etmektedir.

"K" Anlam Merkezli Yaklaşım: Bir işin gerçekleşmesinden doğan ya da o hareketi yapan nesnelere sonuçla karşılayanlar listesindedir. "Meyve kurusu", "meyvelerden elde edilen suyun hoşaf olarak kullanılması" ve "zeytinlerin salamura yapmak için kırılması" anlamlarına bakıldığında bir işin gerçekleşmesinden sonra ortaya çıkan durumla karşı karşıya kalınmaktadır. Fiil olarak da yine bir işin gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkan anlamına geldiği için bu anlam havuzu içerisinde sınıflandırılması

gerekir. Manalardan da anlaşılacağı üzere nesnelere başlangıçtaki durumu iş gerçekleştikten sonra başka bir hâl almaktadır. Yani gerçekleşen bir durum, sonuçla karşılanmaktadır.

(L)

kal (TTAS): Olmamış, ham meyve “1.Yenecek kadar olgun olmayan (meyve), olmamış.”

kal (TTAS): Kırkılmış koyun yünü “1.Kesilmemiş koyun tüyü.”

kal (TTAS): Manda, manda yavrusu “1. Geviş getirenlerden, derisinin rengi siyaha yakın, uzun seyrek kıllı bir hayvan.”

kal (TTAS): Olgunlaşmamış; çiğ; pişmemiş “1. Yenecek kadar olgun olmayan.” (TDK,2017).

"l" sesi küçük, ham, olgunlaşmamış, gelişmesi için bir süreç gereken bir durum ifade etmektedir. Yani nesnelere kıvamına ulaşması için zamanın/sürecin birikmesi gerekmektedir. O süreç tamamlandığında ise meyveler olgunlaşarak kökeninden/dallarından ayrılır. Ancak bu süreç içerisinde de dalda ya da başka bir yerde meyvelerin bir bütün olarak bir arada kalması gerekir. Dolayısıyla kelimeye bir birleşiklik ifadesi olduğu görülmektedir. Bir diğer anlamı olan “kırkılmış koyun yünü” manasıyla değerlendirildiğinde biriken tüylerin kökeninden ayrılması anlamı dikkatleri çekmektedir. Çünkü bu mana da az önce bahsedildiği üzere belirli bir süreç boyunca koyun ve yünlerinin bir arada kalması anlamını vermektedir.

"L" Anlam Merkezli Yaklaşım: Bir durumdan harekete geçerek yapma veya hareket halini gerçekleştirme ve yapma ifade edenler listesinde yer alır. “Kal” fiilinin anlamı düşünüldüğünde hareket halindeki bir şeyi durdurma isteği görülmektedir. Dolayısıyla "l" sesinin anlama hareket halini gerçekleştirme manası kattığı söylenebilir. Aynı zamanda "l" sesi, “manda yavrusu” manasıyla da “kuş ve hayvan adları yapmak için eklenenler” listesinde yer almaktadır. Örneğin “kal” fiili hareketi durdurma anlamıyla düşünüldüğünde, hareketli hayvanlar dünyasından bahisle hareketin yavaş ve durağan olduğu ve yavrulara yönelik kavram adlandırmalarında ekin bu anlam üzerinden yararlandığı düşünülebilmektedir.

(M)

kam (GTS): Şaman “1.gelecekte haber verdiğine, ruhlarla ilişki kurarak hastalıkları iyileştirdiğine inanılan kimse.”

kam (TTAS): Tarlanın ya da bahçenin alt kısmında suların biriktiği yer “1. Çevresine göre aşağı çökmüş olan yer.”

kan (TTAS): Koyunların barındıkları yer, çiftlik “1. Tarım yapılan, hayvan yetiştirilen, çalışanlarının da oturması için evler bulunan geniş toprak parçası.”

kan (TTAS): İki tahtayı yan yana birbirine tutturabilmek için kullanılan iki ucu eğik ve sivri demir parçası

“m” sesi, nesnelerin ya da canlı varlıkların bir noktada birleşebilmeleri/bir araya gelmeleri anlamı taşır. “İki tahtayı yan yana birbirine tutturabilmek için kullanılan iki ucu eğik ve sivri demir parçası” ve “koyunların barındıkları yer, çiftlik” anlamlarından da çıkarılabileceği üzere tahtaların üst üste gelmesi ve koyunların çiftlikte toplanmalarında bir birliktelik vardır. “Şaman” manalarında da bahsedilmekte olan benzer ilişkiler söz konusudur. Çünkü üzüntüler, birçok acının birikmesi sonucu oluşan bir durum olarak değerlendirildiğinde ve şamanın da etrafında kitleleri topladığı düşünüldüğünde yine bir ardışıklık ve birikmişlik söz konusu olduğu görülmektedir.

"M" Anlam Merkezli Yaklaşım: “Yer ve mekân” adı yapanlar, “alet, eşya, araç gereç” adı yapanlar ve “meslek ve uğraşı” adı yapanlar listesinde. Nitekim “iki tahtayı yan yana birbirine tutturabilmek için kullanılan iki ucu eğik ve sivri demir parçası” manaya alet anlamı kazandırırken “koyunların barındıkları yer, çiftlik” manasıyla da yer ismi özelliği kazandırır. Son olarak da “şaman” anlamıyla da anlam havuzunda bir iş ve uğraşı listesinde yer alır.

(N)

kan (GTS): Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı.

kan (TTAS): Verimli toprak “1. Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü.”

kan (TTAS): Mutfak “1. Yemek pişirilen yer, aş damı.” (TDK,2017).

“n” sesinin “kan” kelimesindeki manasından yola çıkıldığında vücudun farklı organlarına faydalı şeyler taşıyan bir madde anlamı kattığı görülmektedir. Özellikle kelimenin faydalı bir şey anlamı veriyor olması önemli bir noktadır. Çünkü bir diğer anlamı olan “verimli toprak” yine kandaki gibi faydalı olan bir şey anlamı taşımaktadır. Öyle ki “insana güç ve dirim veren, ruhu barındıran, kötülüğü uzaklaştıran, beslenmede önemli yeri olan sıvı” anlamları da olumlu ve etkili bir madde anlamı taşımaktadır.

“n” sesi fiil olarak değerlendirdiğinde ise “kanmak/inanmak” anlamıyla yine faydalı olma manasını verir. Çünkü bir insan kendine fayda vereceğine inandığı şeylere kanar/inanır.

"N" Anlam Merkezli Yaklaşım: Bir durumdan harekete geçerek yapma veya hareket halini gerçekleştirme ifade edenler listesindedir. Damarlardan akan kan bilindiği üzere sürekli hareket halindedir. Kalbin kanı pompalamasıyla sürekli olarak damarlarda dolaşır. Bu da bir durumdan harekete geçme halini ifade eder. "Mutfak" ve "verimli toprak" anlamlarıyla da "yer ve mekân" adı yapanlar listesinde sınıflandırılabilir.

(P)

kap (GTS): Kap kacak "1. İçi gaz, sıvı veya katı herhangi bir maddeyi alabilen oyuk nesne. 2. Türlü şeylerin taşınması veya saklanması için kullanılan torba, kılıf, çanta, sepet, sandık."

kap (TTAS): Orman "Ağaçlarla örtülü geniş alan."

kap (TTAS): Karton "1. Kâğıt hamuruyla yapılan, ayrıca içinde bir veya birkaç lif tabakası bulunan kalın ve sert kâğıt."

kap (TTAS): Kemer "İki sütun veya ayağı birbirine üstten yarım çember, basık eğri, yonca yaprağı vb. biçimlerde bağlayan ve üzerine gelen duvar ağırlıklarını, iki yanındaki ayaklara bindiren tonoz bağlantı." Oda "1. Evin veya herhangi bir yapının oturma, çalışma, yatma gibi işlere yarayan, banyo, salon, giriş vb. dışında kalan, bir veya birden fazla çıkışı olan bölümü, göz."

kap (TTAS): Yufka "1. Oklava ile açılan ince, yuvarlak hamur yaprağı. 2. Sacda pişen bir ekmek türü." Ekmek kabuğu "Ekmeğin dış kısmı." (TDK,2017).

"p" sesi, bir şeyin ya da bir yerin içinde bir araya gelme manası vermektedir. "Orman", "karton", "oda", "kabuk" gibi anlamlara bakıldığında rahatlıkla bir şeyin içinde bir aya gelme anlamı taşıdığı görülmektedir.

"P" Anlam Merkezli Yaklaşım: "Alet, eşya, araç gereç" adı yapanlar listesinde yer alır. Nitekim kaplar, içine bir şeyler koymak için ya da bir şeyler saklamak için kullanılmaktadır. Dolayısıyla bir eşya olarak kullanıldığı için bu anlam havuzunda yer alması gerekir.

(R)

kar (GTS): Havada beyaz ve hafif billurlar biçiminde donarak yağın su buharı.(TDK,2017).

"r" sesi, bir şeyi bir şeyle karıştırma anlamı vermektedir. "Karmak" fiiliyle düşünüldüğünde ise birkaç maddenin bir araya getirilerek harman edildiği anlamı görülmektedir.

"R" Anlam Merkezli Yaklaşım: Doğayla ilgili iş sonuçlandırmayı bildirenler listesinde yer alır. Örneğin gökyüzündeki doğa olayları sonucu yeryüzüne düşen kar, anlam havuzundaki gibi kelimeye doğayla ilgili iş sonucu ortaya çıkan manası katmaktadır.

(S)

kas (GTS): Tellerden oluşan ve kasılarak vücut hareketlerini sağlayan organ ve bu organın telse dokusu, adale. (TDK,2017).

"s" sesi, farklı parçacıkların bir bütün halini ifade etmektedir. "Tellerden oluşan ve kasılarak vücut hareketlerini sağlayan organ" anlamlarına bakıldığında görülmektedir ki parçacıklar bir bütünü oluşturan çatı altında toplanmaktadırlar.

"S" Anlam Merkezli Yaklaşım: Organ adı yapanlar listesindedir. Anlamdan da anlaşılacağı üzere vücudumuzdaki bir uzuv manası taşıdığı için bu anlam havuzunda yer almaktadır.

(Ş)

kaş (GTS): Gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar.

kaş (GTS): Kemerli ve çıkıntılı şey veya yer. (TDK,2017).

"ş" sesi, "vücudumuzdaki bir organ" ya da "mimari kemer" manalarıyla ele alındığında bir bağlantı görevini üstlendiği görülmektedir. Örneğin kaş; saç, kirpik ve sakal-bıyık arasındaki bütünlüğü sağlarken mimari unsur olarak da bir dereyi ya da yapıyı birbirine bağlayan bütünleştirici bir unsur olmaktadır. Dolayısıyla "ş" sesi görüldüğü üzere her iki anlamıyla da zihinlerde bir birleştirme ve estetik olgusunu uyandırmaktadır.

"Ş" Anlam Merkezli Yaklaşım: Organ adı yapanlar listesindedir.

(T)

kat (GTS): Bir yapıda iki döşeme arasında yer alan daire veya odaların bütünü.

kat (TTAS): İki tepenin ya da iki duvarın arası, uçurum "1. Deniz, göl, ırmak vb. su kıyılarında veya karada dik yer, yar."

kat (MHTS): Makam "1. Mevki, kat, yer."

kat (YTS): Katman “1. Birbiri üzerinde bulunan yassıca maddelerin her biri, tabaka. 2. Altında veya üstünde olan kayalardan gözle veya fiziksel olarak az çok ayrılabilen, kalınlığı 1 santimetreden az olmayan tortul kayaç birimi, tabaka.”

“t” sesi, kelimeye üst üste birikme manası vermektedir. Nitekim daireler, toprak ve atmosfer katmanları düşünüldüğünde üst üste birikme manaları taşıdığı görülmektedir. Ayrıca “makam” anlamıyla da değerlendirildiğinde mevki ve makam sahiplerinin halktan tabaka ya da seviye olarak ayrıldığı gibi bir anlamın var olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla “t” sesinin bir hiyerarşi, üst üste birikme anlamı kattığı söylenebilir. Aynı zamanda fiil olarak da acılara katlanma ve elbiseleri katlama manalarıyla değerlendirildiğinde üst üste biriken ve eklenen durumların söz konusu olduğu görülmektedir.

"T" Anlam Merkezli Yaklaşım: Yer ve mekân adı yapanlar listesindedir. Yukarıda da görüldüğü üzere günümüzde daire anlamında kullanılan “kat” ifadesi bir yer ve mekân ismi bildirmektedir. Yine aynı şekilde “uçurum” manasıyla da bir mekân ismi vermiş olduğu görülmektedir. "Makam" anlamı idareciliğin yapıldığı konum ya da yer olarak düşünülürse yine mekân anlamına ulaşılmaktadır.

Fiil olaraksa “t” sesi “yapma, gerçekleştirme” ifade eder. Çünkü katmak fiili, bir şeyi başka bir şeye ekleme anlamı verdiği için ortada gerçekleşen bir durum olduğu izlenimi oluşturmaktadır. Dolayısıyla “t” sesi, isme yer ve mekân anlamı verirken, fiile yapma gerçekleştirme anlamı verir.

(V)

kav (GTS): 1. Ağaçların gövdesinde veya dallarında yetişen bir tür mantardan elde edilen ve çabuk tutuşan, süngerimsi madde. 2. Yılanın deri değiştirirken attığı deri.

kav (TTAS): Yılan gömleği “1.Yılanın deri değiştirirken attığı deri.”

kav (TTAS): Ham, olmamış “Yenecek kadar olgun olmayan (meyve), olmamış. 2. İşlenmemiş (madde).”

kav (TTAS): Mahzen “Yapılarda yer altı deposu.”

kav (GTS): Eskiden taşlı çakmalarda kullanılan, kolay yanan, ormanlık yerlerde biten bir çeşit mantar, ağaç mantarı “1. meşe ağacı tabakası.” (TDK,2017).

"v" sesi, bir şeyin içinde yeteri kadar birikerek dışarı çıkma anlamı katmaktadır. “Taşlı çakmalarda kullanılan, kolay yanan, ormanlık yerlerde biten bir çeşit mantar” ve “kavlaşmış yilandan çıkan deri” manalarına bakıldığında belirli bir birikimi ya da süreci tamamladıktan sonra içeriden dışarıya çıkma manası olduğu görülmektedir. Mantar oluşumu için gerekli süreci tamamladıktan sonra toprağın dışına çıkarken yılan deri atma dönemi geldiğinde derisinin içinden sıyrılarak dışarı çıkar. Bu nedenle mantar ve yılan bu duruma iyi bir örnektir.

"V" Anlam Merkezli Yaklaşım: “Alet, eşya, araç gereç” adı yapanlar listesinde yer alır. “Samanlıktan otu çekmek için kullanılan ucu eğri ağaç” anlamına bakıldığında bir alet olarak kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca “mahzen” anlamıyla da “alet, eşya, araç gereç” adı yapanlar listesine eklenebilir.

(Y)

kay (GTS): Kusma “1.İstifra.”

kay (TTAS): Fırtına “1. Rüzgâr çizelgesinde hızı 34-40 deniz mili olan ve kuvveti 8 ile gösterilen, yağmur ve kasırga getiren çok güçlü rüzgâr.”

kay (TS): Yağmur, sağanak “1. Birdenbire başlayan, genellikle kısa süren şiddetli yağmur.” (TDK,2017)

“y” sesi, manadan yola çıkarak değerlendirildiğinde yavaş ve sakin bir durumdan şiddetli bir duruma geçmeyi ifade eder. Yağmurun fırtınaya dönüşmesi, mide bulantısının kusmaya dönüşmesi manaları, “y” sesinin şiddetli bir duruma geçiş anlamını daha da belirgin kılmaktadır.

"Y" Anlam Merkezli Yaklaşım: Doğayla ilgili iş sonuçlandırmayı bildirenler listesinde yer alır. Gökyüzünden doğa olayları sonucu yeryüzüne düşen yağmur ve yine doğa olayları sonucu ortaya çıkan fırtına manalarından yola çıkıldığında buradaki anlam havuzunda yerini aldığı görülebilmektedir.

(Z)

kaz (GTS): "Perde ayaklılardan, uzun, beyaz veya gri boyunlu, suda ve karada yaşayan, uçan, yabani veya evcil kuş."(TDK,2017).

“z” sesi, kelime anlamı itibariyle “perde ayaklı” bir hayvan olarak değerlendirildiğinde diğer hayvanlardan ayak parmaklarının perdeli (bitişik) olması nedeniyle ayrıldığı görülmektedir. Dolayısıyla “z” sesinin kelimeye bir bitişiklik anlamı katmış olduğu söylenebilir. Bu çerçevede “z” sesinin anlaşılacağı üzere yine birleştirme anlamıyla kullanılmış olduğu görülmektedir.

"Z" Anlam Merkezli Yaklaşım: Kuş ve hayvan adları yapmak için eklenenler listesinde yer alır. Nitekim anlamdan da anlaşılacağı üzere “z” sesi fiile bir hayvan anlamı katmıştır.

Sonuç

Türkçe, yapısı ekler üzerine kurulmuş bir dildir. Kelimelerin kültür derinliği içerisinde anlamlı bir bütün oluşturabilmeleri için doğru bir şekilde türetilmeleri gerekir. Nitekim kelime türetimleri ünlü ve ünsüzlerin yan yan getirilmeleri suretiyle yapılmaz. Aksine tarihi gelişmeler dikkate alınarak kendi kuralları içerisinde kök, gövde ve eklerden seçilerek yapılır. Dolayısıyla kelime türetimlerinde tarihi bir

anlam zemini üzerine yerleştirilen ekin kullanım alanları ve köke hangi amaçla birleştirildikleri önemlidir.

Ekler, tarihi bir derinlikte şekil ve anlam özellikleri bakımından değerlendirildiğinde anlam işlevlerinin sonuna kadar değerlendirilmesi muhakkak dilin işlekliliğini arttıracaktır. Bu da dildeki köklülüğün belirginleşmesinde, dile olan özgüvenin artmasında ve Türk dilinin başka dillere kaynaklık etme durumunu düşündürmesini sağlayacaktır. Bu çerçevede günümüzde ortaya çıkan kavram ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik anlam merkezli bir ek havuzunun oluşması gerçekleşecektir. Çünkü dilin şekil ve anlam bütünlüğünün birlikte ele alındığı bu ek havuzunda türetilen kelimeler halk tarafından özümşenerek kolayca kabullenilecektir. Yani fiil köküne getirilmesi gereken ekin isim köküne getirilmesi ya da isim köküne getirilmesi gereken ekin fiil köküne getirilmesi gibi işlev yanlışlıkları ortadan kalkacaktır. Buna rağmen var olan şekil yanlışlıkları halk mantığıyla göz ardı edilerek yadırganmadan kullanılacaktır. Böylece kelime türetimleri hem daha derin ve köklü bir kavrayış özelliğine sahip olacak hem de halk tarafından benimsenerek dil canlılığını koruyacaktır.

Yukarıda bahsedildiği üzere çalışmanın konusunu oluşturan "ka-" fiiline gelen üçüncü seslerin anlam özellikleri de türetilen kelimelerdeki kavram derinliklerini ve dilin köklü yapısındaki ince anlam farklılıklarını ortaya çıkarmaktadır. Bu farklılıklar "ka-" fiil kökünde üçüncü ses örnekleriyle birlikte daha da kuvvetlendirilerek belirginleştirilmiştir. Nitekim "ka-" fiilinin "birleştirmek ve bir araya getirmek" manası, fiile getirilen her üçüncü sesle birlikte değişikliğe uğramaktadır. Bir araya gelmek kavramının mahiyeti kimi zaman art arda gelerek, kimi zaman bir şeyin içerisinde karışarak, kimi zaman da üst üste birikerek tamamlanmaktadır. Örneğin b, c, ç, ğ, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z sesleri ekler arasında yer almaktadır. Dolayısıyla türetilen kelimelerdeki canlılığın hamisi olan halk mantığının sürdürülebilirliği için anlam merkezli anlayışla hareket edilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Abdurrauf, F. (1927). *Serf 5. Baskı*, Semerkant.
- Açıkgöz, H. (1997). *Tatarca- Türkçe Sözlük*, İstanbul.
- Arat, R. R. (1979). *Kutadgu Bilig*, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Atalay, B. (1986). *Divanü Lûgat-it- Türk Dizini "Endeks"*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Avcı, Y. (2008). Yapım Eklerinin Anlam Merkezli Sınıflandırılmasına Dair, *VI. Uluslararası Türk Dil Kurultayı, Ankara, Türkiye, 20-24 Ekim 2008*, 458-464.
- Bulak, Ş. (2013). Türkçenin Sadeleştirilmesinde Yanlış Ek Kullanımı Veya Eklerin Yanlış Kullanılması, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6, 57-76.
- Büyükkantarcıoğlu, N. (2001). Türkçe Sözcük Biçimlenmesinde Düzlemler ve Türetmeler *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. Cilt:17/sayısal s. 81-94, Ankara.
- Caferoğlu, A. (1968). *Eski Uygur Sözlüğü*, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Dilçin, C. (1991). *Süheyl ü Nev- Bahar*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Emre, A. C. (1933). *Türkçede Kelime Teşkili*, Ankara: Başvekalet Müdevvenat Matbaası.

- Ergin, M. (2000). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Ergin, M. (2004). *Orhun Abideleri*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Şahin, H. (2006). Türkçe'de Ön Ek, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 10, 65-75.
- Hacıeminoğlu, N. (1958). *Kutb'un Husrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri*, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Hacıeminoğlu, N. (1991). *Yapı Bakımından Füller*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hatiboğlu, V. (1981). *Türkçenin Ekleri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karahan, L. (1994). *Kıssa-i Yusuf*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Komisyon. (1881). *Özbek Tilinin İzahlı Lugatı*, Moskova.
- Komisyon. (1993). *Başkurt Telenen Hüzlege*, Rusya.
- Timurtaş, F. K. (1996). *Diller ve Türkçemiz*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1995). *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK. (2017). (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=btsErişim:25.5.2017)
- Toparlı, R ve Argunşah, M. (2008). *Mu'înül- Mürîd*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Vardar, B. (1982). *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yuhadin, K. K. (1988). *Kırgız Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.